
Aandachtsgebied: Samenleving
Team Beleid
Behandelaar: H. Schuurman
Telefoonnummer:

VorstelNr.
Barneveld, 20 januari 2025
Portefeuillehouder: J. de Heer-Verheij

Onderwerp: WISE - Plan van aanpak

Gevraagde beslissing:

1. In te stemmen met het plan van aanpak 2025
2. Het plan van aanpak ter kennisname aanbieden aan de raad.

1. Inleiding

Om het middelengebruik aan te pakken, besloot de raad op 26 april 2023 om deel te nemen aan de landelijke preventieve aanpak 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving', tegenwoordig WISE. In de Raadsmemo "stand van zaken integraal plan middelengebruik (WISE) en resultaat Gezondheidsmonitor jeugd 2023" van 17 juni 2024 is toegezegd om in het najaar van 2024 een plan van aanpak ter vaststelling aan te bieden aan het college. Om tot overeenstemming te komen over gezamenlijke doelstellingen was (extra) afstemming tussen diverse stakeholders nodig. Met als gevolg enige vertraging maar als resultaat een gemeenschappelijk gedragen plan.

2. Beoogd effect

Gemeenteraad inzicht geven in de huidige stand van zaken rondom WISE en de gekozen uitvoerrichting voor 2025.

3. Argumenten

Het college en de raad blijft op de hoogte en betrokken bij de WISE - aanpak

4. Kanttekeningen

n.v.t.

5. Financiën

n.v.t.

6. Participatie en communicatie

n.v.t.

7. Vervolgstap

n.v.t.

8. Bijlagen

WISE Plan van aanpak 2025

Barneveld

Plan van aanpak 2025

gemeente
Barneveld

Naam: Henk Schuurman

Inhoud

Inleiding.....	3
WISE in het kort.....	3
Wat is WISE?.....	3
WISE en de IJslandse aanpak.....	4
Hoe werkt WISE?	5
Aanleiding.....	6
WISE gemeente Barneveld	6
Situatie in Barneveld	6
Doelgroep.....	6
Continu politiek en bestuurlijk draagvlak.....	6
Lokale samenwerking	7
Speerpunten en doelstellingen	7
Doelstellingen en 0-meting	8
Hoofddoelstellingen en 0-meting.....	8
Subdoelen:.....	8
Uitvoering najaar 2024 tot najaar 2025	9
Concrete plannen 2025	9
Vervolg cyclus:.....	10

Inleiding

WISE in het kort

WISE ...

- ... is een werkwijze om jongeren tussen de 10 en 18 jaar gelukkiger en gezonder op te laten groeien en te voorkomen dat jongeren gaan drinken, roken of drugs gaan gebruiken.
- ... werkt daarom aan een positieve, gezonde en veilige leefomgeving voor jongeren.
- ... onderzoekt hoe het met de jongeren in de gemeente gaat en welke onderwerpen extra aandacht verdienen.
- ... helpt bij de samenwerking tussen gemeente, ouders, scholen, jongerenwerkers en andere professionals in de buurt.
- ... is een meerjarige aanpak om zo duurzaam te werken aan gelukkige en gezonde jongeren.
- ... is wetenschappelijk onderbouwd en gebaseerd op het succesvolle IJslandse preventiemodel

Wat is WISE?

Jongeren kunnen zich beter ontwikkelen wanneer zij opgroeien in een positieve, gezonde en veilige leefomgeving. Opgroeien in deze omgeving maakt ook de kans kleiner dat zij gaan drinken, roken of drugs gaan gebruiken. Met WISE werkt iedereen in de gemeente samen aan het vormen van de positieve leefomgeving voor jongeren: thuis (gezin), op school, in de vriendenkring (peergroep) en in de vrije tijd. Dit zijn de vier domeinen die in WISE centraal staan.

Figuur 1: Domeinen in de omgeving jongeren

In elk van deze vier domeinen gaan samenwerkingspartners aan de slag. Ze versterken de beschermende factoren en pakken de risicofactoren aan. Dit gebeurt op basis van de resultaten van de vragenlijsten die afgenomen worden onder jongeren en daarnaast op basis van overleg met lokale partners over deze resultaten. De WISE aanpak bestaat dus niet uit een vast pakket aan interventies of campagnes. Er wordt besproken wat de grootste aandachtspunten zijn en waar kansen liggen om deze aan te pakken.

Beschermende factoren

Binnen de vier domeinen zijn beschermende- en risicofactoren beschreven. Zo verhogen bijvoorbeeld steun van ouders en een positieve sfeer op school het geluk van jongeren. Deze beschermende factoren kunnen daarnaast voorkomen dat jongeren gaan drinken, roken of drugs gaan gebruiken.

Risicofactoren

Pesten en tot laat buiten rondhangen verminderen juist het geluk van jongeren en vergroten de kans dat ze gaan drinken, roken of drugs gaan gebruiken.

WISE en de IJslandse aanpak

WISE is gebaseerd op het IJslandse preventiemodel. Tussen 2018 en 2021 hebben negen Nederlandse gemeenten in een pilottraject gewerkt met het IJslandse preventiemodel. Gedurende deze pilot-fase is de IJslandse aanpak vertaald naar de Nederlandse context. De aanpak is een wetenschappelijk onderbouwde benadering (evidence-based) om middelengebruik (alcohol, tabak en drugs) onder jongeren te voorkomen en het welbevinden van jongeren te vergroten. Het model is gericht op het implementeren van maatregelen en lokale interventies die risicofactoren voor middelengebruik verminderen en beschermende factoren versterken.

Sinds de invoering van het IJslandse preventiemodel, twintig jaar geleden, is het middelengebruik onder de IJslandse jeugd sterk gedaald en behoort zij nu tot het land met de minst gebruikende jongeren in Europa. De aanpak wordt inmiddels in 34 landen in de wereld toegepast.

Figuur 2: Beschermende- & risicofactoren

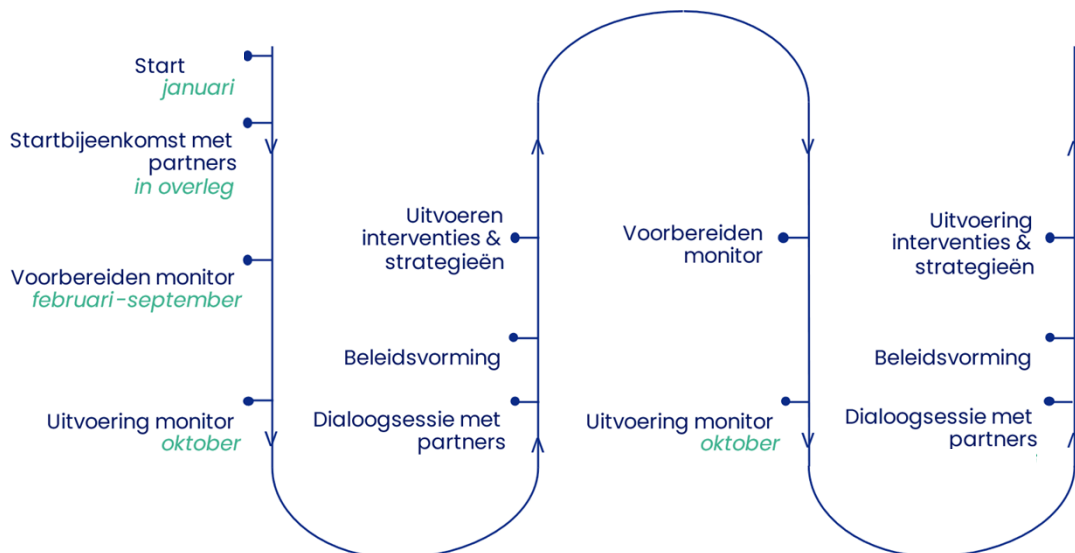
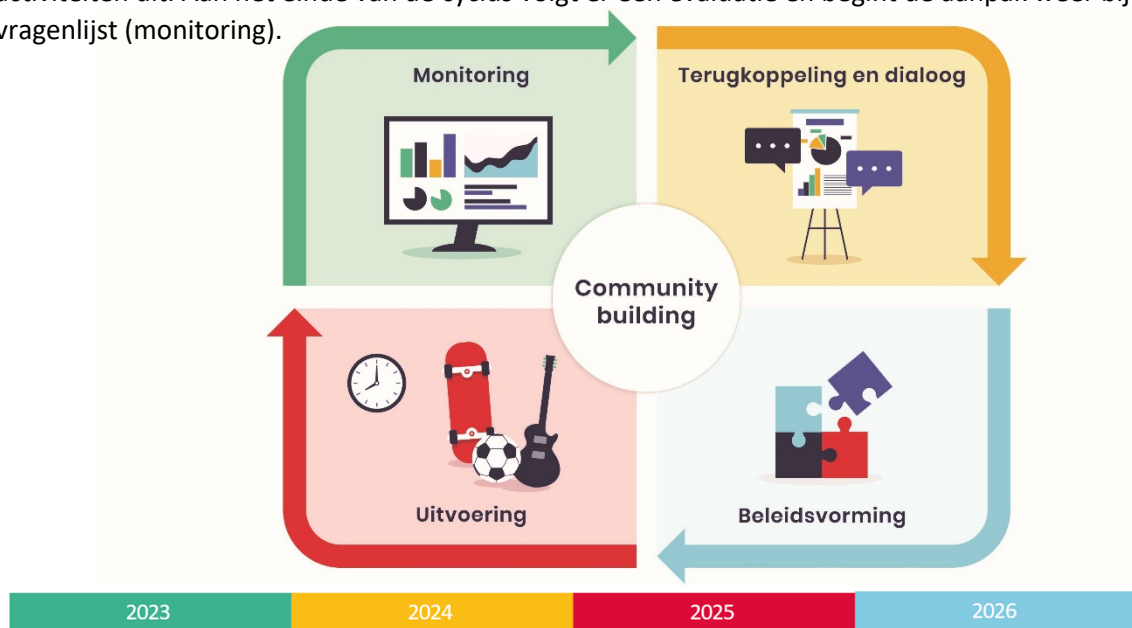
Figuur 1: Middelengebruik in IJsland van 1998 tot 2018 onder 15- en 16-jarigen¹

Hoe werkt WISE?

De gemeente coördineert de aanpak. Zij brengt lokale partners bij elkaar zodat er een 'community' ontstaat rond de opgroeiende jongeren. Samen doorlopen zij iedere twee jaar de aanpak van WISE: van monitoring naar dialoog, beleidsvorming en uitvoering.

- 1) **Monitoring:** Jongeren in het voortgezet onderwijs, klas twee en vier, vullen een vragenlijst in over hoe ze zich voelen, in hoeverre ze alcohol drugs of tabak gebruiken en over de aanwezigheid van beschermende en risicofactoren.
- 2) **Dialoog:** Kort na de afname van de vragenlijst bespreekt de gemeente de resultaten met de scholen, ouders en andere lokale partners: "Wat vinden wij als community van de cijfers? Waar willen we wat aan doen? Wat kun je/jouw organisatie bijdragen?" Samen bepalen ze de drie belangrijkste speerpunten.
- 3) **Beleidsvorming:** Voor elk veranderpunt kiezen zij de best passende en werkende aanpakken en activiteiten. Dit kunnen bestaande aanpakken maar ook nieuwe activiteiten zijn. Belangrijk is dat de activiteiten en aanpakken de beschermende factoren versterken en de risicofactoren verminderen. Iedere samenwerkingspartner kan hierbij vanuit haar eigen mogelijkheden en expertise meewerken.
- 4) **Uitvoering:** De gemeente en haar samenwerkingspartners voeren de geplande aanpakken en activiteiten uit. Aan het einde van de cyclus volgt er een evaluatie en begint de aanpak weer bij de vragenlijst (monitoring).

Aanleiding

WISE gemeente Barneveld

Aanleiding:

In de raadsmemo van 3 oktober 2022 is aangegeven dat verkent gaat worden op welke wijze het inzetten op het positief veranderen van de leefomgeving kan bijdragen aan het terugdringen en voorkomen van problematisch alcoholgebruik. Er werd echter al veel gedaan rondom het thema alcohol.

Ondanks de inzet van de afgelopen jaren d.m.v. o.a. het 'actieprogramma alcohol en verkeer en de start van het *gezonde leefstijlakkkoord Barneveld*, is het middelengebruik onder jongeren nog steeds te hoog. WISE voorziet in het voornemen voor een integraal plan van aanpak tegen middelengebruik.

Situatie in Barneveld

Het gebruik van alcohol onder jongeren in de gemeente Barneveld is al jarenlang hoog. (Overmatig) gebruik van alcohol is (zeer) schadelijk voor de gezondheid en ontwikkeling van de hersenen van jongeren. Ook is er in de gemeente Barneveld veel sprake van alcohol- en drugsgebruik in het verkeer. Daarnaast zijn er zorgen over het gebruik van drugs.

Doelgroep

De WISE aanpak betreft universele preventie. Dat betekent dat alle jongeren tussen de 10 en 18 jaar tot de doelgroep behoren. Daarnaast is WISE een vorm van primaire preventie waarbij we ons vooral richten op de mentale gezondheid van jongeren en het voorkomen van middelengebruik. Voor jongeren die al veel drinken, roken of regelmatig drugs gebruiken verwijzen we naar interventies en maatregelen uit het basispakket van de lokale verslavingszorg. Jongeren met mentale problemen die voorbij het stadium van universele preventie zijn verwijzen we door naar de GGZ preventie of huisarts.

Continu politiek en bestuurlijk draagvlak

Om het draagvlak continue hoog te houden wordt de betrokken wethouder regelmatig bijgepraat. In overleg met de wethouder wordt een frequentie besproken waarin de raad op de hoogte wordt gehouden. Voornemen is om dit minimaal één keer per jaar te doen. Na de startbijeenkomst waar de gemeenteraad als toehoorder aanwezig was wordt jaarlijks in april een bijeenkomst georganiseerd waar het resultaat van het eerdere jaar wordt gepresenteerd en vooruit wordt gekeken naar het komende jaar.

Lokale samenwerking

Samenwerken met lokale partners is cruciaal in de WISE aanpak. Iedereen die op enige manier betrokken is bij opgroeiende jongeren kan een bijdrage leveren. In de voorbereidingsfase was het belangrijk om de lokale partners op de hoogte te stellen van het implementatietraject, hen te enthousiasmeren en te motiveren om hun steentje bij te dragen. Later in het traject zal de samenwerking met de betrokken partners steeds nauwer worden en zullen zij ook zelf activiteiten opzetten/uitvoeren.

Iedereen die op enige manier betrokken is bij opgroeiende jeugd kan een interessante partner zijn. Onderstaand overzicht biedt op clusterniveau een overzicht van partners

School (vo, po, mbo en speciaal onderwijs)	Culturele organisaties
GGD (m.n. gezondheidsbevorderaar en epidemioloog)	Buurtsportcoach
Jongerenwerkers	Sportorganisaties / sportclubs
Ouders	Huisartsen
Welzijnswerk	Boa/politie
Preventiewerkers van de instelling voor verslavingszorg	CJG/ Opvoeddeskundigen
Kerken en andere geloofsgemeenschappen	Horeca

Speerpunten en doelstellingen

Zoals in “Raadsmemo stand van zaken integraal plan middelengebruik (WISE) en resultaat Gezondheidsmonitor jeugd 2023” van 17 juni 2024 staat beschreven zijn er door de lokale coalitie drie speerpunten gekozen:

1. Ouders versterken en ondersteunen in contact maken met hun kinderen zodat de kinderen terecht kunnen bij hun ouders. (Domein: gezin)
2. Ouders maken afspraken met andere ouders: ouders hebben verbinding i.p.v. ouders zijn betrokken, ouder ontmoeting stimuleren en bewustwording van de normalisering rondom alcohol gebruik creëren. (Domein: peergroup)
3. Begeleiders van de georganiseerde vrijetijdsbesteding versterken en ondersteunen in pedagogische en didactische vaardigheden (Domein: vrije tijd)

Doelstellingen en 0-meting

In aanloop naar dit plan van aanpak is er samen met de partners uit de gemeente een vertaalslag van speerpunten naar concrete doelstellingen gemaakt.

De hoofddoelstellingen zijn gebaseerd op de uitkomst van de Gezondheidsmonitor jeugd 2023. Deze monitor wordt als 0-meting gehanteerd.

Hoofddoelstellingen

1. In 2027 geeft 90% van de jongeren aan veel tijd met hun ouders door te brengen.
2. In 2027 geeft 90% van de jongeren aan afspraken te hebben met hun ouders m.b.t. alcohol, roken en op tijd thuis zijn.
3. In 2027 heeft georganiseerde vrijetijdsbesteding een positiever effect op de mentale gezondheid.

0-meting

1. In 2023 gaf 75% van de jongeren dit aan
2. In 2023 gaf 84% van de jongeren dit aan
3. In 2023 leek georganiseerde vrije tijd een licht negatief effect op de mentale gezondheid te hebben

Subdoelen:

- a. Ouders weten waarom het belangrijk is om tijd met hun kind door te brengen.
- b. Ouders weten hoe zij contact moeten maken met hun kind in de verschillende levensfasen.
- c. Partijen betrokken bij jeugdigen en ouders bieden afgestemde ondersteuning gericht op het eigen netwerk van de jongeren/ouders.
- d. In aanvulling op bestaande ouder groepen zoals in kerkelijke verbanden heeft elke dorpskern een ouderplatform waar ontmoeting centraal staat en gemeenschappelijke afspraken worden gemaakt.
- e. Ouders weten waar zij belangrijke informatie kunnen halen en wie zij kunnen bevragen.
- f. Ouders helpen elkaar signaleren wanneer iets speelt bij een kind en weten dit samen aan te pakken.
- g. Ouders weten wat passend (gezond) gedrag is in de verschillende levensfasen, inclusief de risico's en gevolgen van middelengebruik.
- h. Ouders kunnen contact maken met andere ouders, zijn in staat tot het geven en ontvangen van feedback/ hierbij ook aandacht voor het basisonderwijs
- i. In 2026 zijn trainers en begeleiders geschoold in het creëren van een pedagogisch veilig klimaat.
- j. Bij minstens 5 verenigingen zijn begeleiders versterkt in hun vaardigheden.
- k. Club kader coaching bij sportverenigingen implementeren.

Uitvoering najaar 2024 tot najaar 2025

Na het vaststellen van de doelstellingen zijn twee lijnen uitgezet:

- De doelstellingen op korte termijn integreren in bestaande aanpakken
- Diverse gesprekken en een vervolgsessie met betrokken partners 'van doelstellingen naar uitvoering'

Doelstellingen integreren in bestaande aanpak

Er gebeurt in de gemeente al veel wat bijdraagt of potentieel bij kan dragen aan de WISE-doelstellingen. In het najaar van 2024 is bij reeds geplande uitvoering ingezet op:

- Uitvoering op VO scholen aanpassen zodat het bijdraagt aan de doelstellingen
- Uitvoering binnen het CJG aan laten sluiten bij de doelstellingen
- Bestuurlijke samenwerking met het primair onderwijs
- Bestuurlijke samenwerking met voortgezet onderwijs
- Samenwerking met kerkgemeenschappen m.b.t. het bereiken van ouders
- Samenwerking met Stichting Connect en het Gezonde Leefstijl Akkoord

Vervolgsessie met betrokken partners

In november 2024 heeft de vervolgsessie 'van doelstelling naar uitvoering' plaatsgevonden.

Een afvaardiging van voortgezet onderwijs, primair onderwijs, hulpverlening, ouders en kerk hebben gezamenlijk een eerste vertaalslag gemaakt om te komen tot concrete uitvoering in 2025.

Vanuit de bestaande aanpak, de gesprekken en de vervolgsessie met betrokken partners komt naar voren dat in 2025 op de volgende gebieden als eerst moet worden ingezet:

- Overgang van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs: inzet op een doorlopende leerlijn van ouderbetrokkenheid
- Leerbedrijven via scholen toerusten en ondersteunen: pedagogisch, didactisch en het goede voorbeeld m.b.t. alcohol
- Inzet op brede communicatie: zodat de WISE aanpak in de Barneveldse samenleving bekend wordt.
- Inzetten op het bereiken van "keetouders" en ouders van vriendengroepen
- Docenten en andere professionals toerusten ten gunste van ouders verbinden en gezamenlijk regels stellen

Concrete plannen 2025

Om te werken aan de doelstellingen volgens de gemeenschappelijk gekozen richting wordt, naast de samenwerking en afstemming met partners als het CJG, Connect, en de scholen met diverse stakeholders de volgende uitvoer ten minste gerealiseerd:

- Diverse grote en kleinere ouderavonden of ontmoetingsmomenten gericht op:
 - o Middelengebruik
 - o Communicatie
 - o Verbinding en betrokkenheid
 - o Lokale accenten en initiatieven
 - o Overgang basisonderwijs naar voortgezet onderwijs
- Communicatie
 - o Media campagne gericht op de doelstellingen en bijhorende uitvoeringen
 - o Verwijzing en ontwikkelingen van materialen voor ouders
- "Opvoedchallenge"
 - o In samenwerking met o.a. de academie voor gezin en relatie implementeren van een effectieve interventie gericht op ouders met kinderen in de leeftijd van 10 tot 18 jaar.
- Toerusting/ training van docenten, begeleiders en andere professionals

Vervolg cyclus:

In het najaar van 2025 zal er een nieuwe Gezondheidsmonitor Jeugd worden uitgezet waarmee een nieuwe cyclus wordt gestart. De resultaten van deze monitor worden in het eerste kwartaal van 2026 verwacht om vervolgens via terugkoppeling naar dialoog, naar beleidsvorming en uitvoering te gaan.